

Το οικονομικό και πολιτικό σύστημα της Γιουγκοσλαβίας*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ SLOBODAN MILOSEVIC
ΣΤΟΝ JACQUES AMALRIC

Ε.Ρ.: Καλπάζων πληθωρισμός, πλήρης αποδιοργάνωση της οικονομίας, αυξανόμενες εθνικές εντάσεις... Πώς και γιατί η Γιουγκοσλαβία έφτασε ως εδώ;

ΜΙΑ.: Η κρίση στην οποία θρискόμαστε, δημιουργήθηκε από το σύστημα διακυβέρνησης που έχουμε. Την ώρα που ολόκληρος ο κόσμος περνά σε μια διαδικασία σύνθεσης η Γιουγκοσλαβία περνά σε μία διαδικασία αποσύνθεσης. Προσπαθώντας να προσεγγίσει τα προβλήματα με ένα σφαιρικό τρόπο, το σύστημά μας κάνει τα πάντα αντίστροφα, δημιουργεί διαιρέσεις, αντιπαραθέσεις, ατομικοποίηση των κεφαλαίων. Διασπώντας την οικονομία σε ένα πλήθος υποτιθέμενων «οργανισμών βάσης συνεταιριστικής εργασίας», προορισμένων να συνεργάζονται, να έρχονται σε συμφωνίες, δημιούργησε μία δυσκίνητη διοίκηση και το σύστημα αυτό παρί,γαγε μία τεράστια γραφειοκρατία που κανείς δεν μπορεί να πληρώσει και την οποία κανείς δεν έχει ανάγκη.

Σε πρώτη όψη, αυτή η λεγόμενη οικονομία της συνεννόησης, μπορεί να έχει μια δημοκρατική χροιά. Στην πραγματικότητα όμως κρύβει κάτω από ένα δημοκρατικό επικάλυμμα ένα πολύ άκαμπτο γραφειοκρατικό σύστημα.

Να γιατί έχουμε ανάγκη βασικών μεταρρυθμίσεων και δεν μπορεί να υπάρξει οικονομική μεταρρύθμιση χωρίς πολιτική μεταρρύθμιση. Είμαστε υπέρ της αποκατάστασης του νόμου της αγοράς επειδή η αγορά είναι ο μόνος δημοκρατικός μηχανισμός που επιτρέπει την αξιολόγηση της εργασίας.

Εάν δεν υπάρχει αγορά, διαιτητής θα παραμένει η γραφειοκρατία, που ορίζει τις τιμές, αποφασίζει για τις αξίες, και για την αξία των άλλων, για τις δραστηριότητες και μας οδηγεί σε ένα αδιέξοδο. Το γιουγκοσλαβικό σύστημα που δημιούργησε την

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Η συνέντευξη δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Le Monde» στις 12 Ιουλίου 1989.

κρίση ενεθάρρυνε επίσης την τάση αποχωρισμού. Όχι μόνον στις δημοκρατίες αλλά επίσης στο εσωτερικό των επιχειρήσεων, στους περίφημους «οργανισμούς βάσης συνεταιριστικής εργασίας», ανάμεσα στους κομμουνιστές, στις επαρχίες. Ο αποχωρισμός αυτός είναι κυρίως επιζήμιος για τις σχέσεις ανάμεσα στις δημοκρατίες, οι οποίες στην ουσία είναι κράτη, που έχουν εθνικές δομές εξαιρετικά διαφορετικές. Αυτός ο αποχωρισμός εμόλυνε το σύνολο της κοινωνίας μας. Είναι εξαιρετικά σαφές εάν μελετήσουμε το ζήτημα των κεφαλαίων: ατομικοποιήθηκαν ανάμεσα στις δημοκρατίες και δεν είναι πλέον εκείνη η κριτική μάζα που χρειάζεται για κάθε οικονομική επέκταση.

Ε.Ρ.: *Ιστορικά, η πρώτη αιτία της κρίσης βρίσκεται στο ζήτημα των εθνοτήτων ή στην γραφειοκρατία;*

ΜΙΑ.: Στην δεύτερη. Το συμφέρον των εθνοτήτων, λόγω της φύσης των πραγμάτων, είναι να ζήσουν σε ειρήνη μια που το συμφέρον όλων είναι να ζήσουν καλύτερα και όχι να αλληλουποβλέπονται. Η γραφειοκρατία εκμεταλλεύθηκε το ζήτημα των εθνοτήτων, εκμεταλλεζόμενη τις ελλείψεις του συστήματος, για να ενισχύσει την δική της θέση.

Ε.Ρ.: *Πώς κρίνετε εσείς σήμερα τις ευθύνες του Τίτο σε αυτές τις εξελίξεις;*

ΜΙΑ.: Θετικά.

Ε.Ρ.: *Όμως είναι εκείνος που δημιούργησε το Σύνταγμα του 1974, μέσα στο οποίο εμπεριέχεται η ατομικοποίηση της εξουσίας.*

ΜΙΑ.: Δεν θα το έλεγα. Αυτό το Σύνταγμα συντάχθηκε προς το τέλος της ζωής του και δεν μπορούσε να φαντασθεί σε ποιο βαθμό ένα τέτοιο σύστημα θα μπορούσε να καταστρέψει την χώρα. Και εξ αιτίας του μεγάλου κύρους του, δεν κατάλαβε όσο ζούσε ότι αυτό το σύστημα ήταν πρακτικά ανεφάρμοστο. Πριν τον θάνατό του ακόμη, δεν ήταν το σύστημα που λειτουργούσε, ήταν ο Τίτο που λειτουργούσε. Και μετά τον θάνατό του, τίποτε πλέον δεν λειτουργούσε και δεν μπορούσαν να συμφωνήσουν σε τίποτε.

Ε.Ρ.: *Νομίζετε ότι ο Τίτο είχε συλλάβει το Σύνταγμα αυτό εξ αιτίας της δυσπιστίας προς τους Σέρβους και ότι ακριβώς γι αυτό το λόγο εδημιούργησε στο εσωτερικό της Σερβίας τις αυτόνομες επαρχίες του Κοσσυφοπεδίου και της Βοϊβοδίνας;*

ΜΙΑ.: Ο Τίτο δεν είχε ιστορικά, και πιστεύω ούτε προσωπικά, κανένα λόγο να δυσπιστεί για την Σερβία. Όταν μάλιστα, εδώ στην Σερβία άρχισε την εξέγερση κατά των Ναζί και οι σέρβοι κομμουνιστές ήταν στην πρώτη γραμμή του αγώνα από την αρχή και σ' όλη την διάρκεια του πολέμου. Πλήρωσαν το πιο βαρύ τίμημα στην αντίσταση κατά του φασισμού και επίσης στην αντίσταση κατά της Κομιντέρν. Όχι, από ιστορικής απόψεως δεν υπάρχει καμιά δικαιολογία ώστε να υποπτευούνται την Σερβία γι' αυτό που είναι.

Εάν πρέπει να αναζητηθούν ευθύνες για την προσβλητική κατάσταση στην οποία θρέθηκε για καιρό η Σερβία, θα πρέπει να κοιτάξουν από την πλευρά των σέρβων πολιτικών. Ανήσυχτοι μόνον για τα δικά τους συμφέροντα και τις δικές τους θέσεις, εγκατέλειψαν το συμφέρον του λαού τους, έδωσαν αποδείξεις μιας νοοτροπίας υποτακτικού και μίας συμπεριφοράς υπηρέτη. Είναι εκείνοι που ανέπτυξαν την θέση σύμφωνα με την οποία οι Σέρβοι, μια που ήταν οι πιο πολλοί, θα έπρεπε να φαίνονται

λιγότερο, να είναι λιγότερο παρόντες στην πολιτική ζωή για να μην προκαλούν τα πιο μικρά έθνη. Αυτό, κανένας λαός δεν μπορεί να το δεχθεί. Ο Τίτο, νίκησε τον φασισμό κάτω από το σύνθημα «αδελφότητα-ενότητα». Και μόνον πάνω σε μια τέτοια βάση η Γιουγκοσλαβία θα μπορούσε να επιζήσει.

Ε.Ρ.: *Επιτυγχάνοντας την αναθεώρηση με την μείωση των εξουσιών των επαρχιών του Κοσσυφοπεδίου και της Βοϊβοδίνας, καταφέρατε να διορθώσετε ό,τι είχε γίνει κατά της Σερβίας το 1974. Είστε πολύ δημοφιλής στην δική σας Δημοκρατία, αλλά έχετε πολλά προβλήματα αλλού. Πιστεύετε ότι η ανασυγκρότηση ολόκληρης της Γιουγκοσλαβίας θα μπορούσε να γίνει αρχίζοντας από μία μόνο δημοκρατία;*

ΜΙΑ.: Όχι. Είναι το συμφέρον όλων των δημοκρατιών και όλων των Γιουγκοσλαβικών λαών, η ύπαρξη της Γιουγκοσλαβίας και πρέπει να ανασυγκροτήσουμε το σύνολο της χώρας, σε μια βάση ισότητας. Όλοι έχουν ανάγκη την Γιουγκοσλαβία, ακόμα και αν είναι ακριβές να πούμε, εάν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, ότι είναι η Σερβία που έχει λιγότερο ανάγκη, μια που είναι η πιο μεγάλη από τις δημοκρατίες. Αλλά προσθέτω πως είμαστε σύμφωνοι να λύσουμε το ζήτημα αυτό σε μια βάση ισότητας χωρίς να λάβουμε υπ' όψη το μέγεθος των δημοκρατιών.

Ε.Ρ.: *Νομίζετε ότι θα καταφέρατε να επιτύχετε την συμφωνία των ηγετών των άλλων πέντε δημοκρατιών για να μεταρρυθμίσετε το Σύνταγμα του 1974; Και τι χρονική περίοδο προβλέπετε γι' αυτό;*

ΜΙΑ.: Έχω πεισθεί ότι όλοι θα καταλήξουμε στην συμφωνία. Η Γιουγκοσλαβία πρέπει να επιζήσει. Αυτό σημαίνει ότι εάν δεν φθάσουμε σε μια κοινή πλατφόρμα για την μεταρρύθμιση του Συντάγματος στην διάρκεια του Συνεδρίου του κόμματος που έχει οριστεί για το τέλος του χρόνου, τότε θα οδηγηθούμε σε μια ατελείωτη και στείρα φάση διαφωνιών και λογομαχιών που δεν μπορεί παρά να επιδεινώσει την κρίση.

Από την πλευρά της η Σερβία, θα προτείνει σύντομα ιδέες για την μεταρρύθμιση: πολλαπλασιασμό των υποψηφιοτήτων, απευθείας ψήφο, ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Υπολογίζουμε να εκδόσουμε τις προτάσεις αυτές σε τρεις εβδομάδες το αργότερο και τότε ελπίζω ότι θα εγκαταλείψουν το πεδίο των ιδεολογικών κατηγοριών για τα θέματα αυτά.

Ε.Ρ.: *Όλοι οι ηγέτες των άλλων δημοκρατιών πήραν μέρος στον εορτασμό της μάχης του Κοσσυφοπεδίου. Είχατε κανονικές συζητήσεις μαζί τους;*

ΜΙΑ.: Ο διάλογος εξελίσσεται χωρίς στάσεις. Είχαμε συνεχείς επαφές μέσα στα πλαίσια των ομοσπονδιακών οργάνων και συχνά επίσης είχαμε συναντήσεις μεταξύ των ηγετών των δημοκρατιών. Αυτό που χρειάζεται τώρα, είναι να τοποθετηθούμε στη βάση των πράξεων και να ξεχάσουμε τις ιδεολογικές κατηγορίες. Είναι πολύ δύσκολο να απαρνούμεθα τα γεγονότα μπροστά στην κοινή γνώμη οποιασδήποτε δημοκρατίας. Τα κύρια όπλα μας για να μεταρρυθμίσουμε τους θεσμούς είναι λοιπόν τα επιχειρήματα και η κοινή γνώμη.

Ε.Ρ.: *Είστε βέθαια υπέρ της εγκατάλειψης του συστήματος ετήσιας εναλλαγής των ηγετών, αλλά ποια είναι η θέση σας πάνω στην αρχή της αναγκαστικής συνοχής ανάμεσα στις δημοκρατίες;*

ΜΙΑ.: Το σύστημα εναλλαγής απλά κατέστρεψε το αίσθημα ευθύνης. Βρίσκεται στην αρχή κάθε γιγαντιαίου λάθους επειδή απαγορεύει κάθε μακροχρόνια δραστηριότητα. Το σύστημα σκέψης των υπευθύνων ατρόφησε μέσα σε αυτές τις συνθήκες.

Σ' ότι αφορά την συνοχή, είναι αναγκαίο να την διαφυλάσσουμε σε ορισμένα πλαίσια, για παράδειγμα να διαφυλάξουμε τα ειδικά δικαιώματα των πιο μικρών εθνών. Είναι ένας αναγκαίος όρος για να διατηρηθεί η ισότητα ανάμεσα στα έθνη μέσα σε μια πολυεθνική κοινότητα. Αλλά δεν πρέπει να διατηρηθεί για όλα τα ζητήματα και να ρωτάμε στο τέλος κάθε συνεδρίασης της Βουλής εάν υπάρχει ακόμα η Γιουγκοσλαβία. Έτσι το Ομοσπονδιακό Κράτος πρέπει να έχει τον έλεγχο, στον οικονομικό τομέα, τριών βασικών τομέων, τριών βασικών λειτουργιών που υπάρχουν πρακτικά σε όλες τις χώρες με οικονομία της αγοράς: την νομισματική λειτουργία, την φορολογική λειτουργία και το εξωτερικό εμπόριο. Γνωρίζετε ότι έχουμε εννέα κεντρικές τράπεζες, μία ομοσπονδιακή και οκτώ των δημοκρατιών και των επαρχιών. Και πώς να δημιουργήσουμε ένα ενιαίο Γιουγκοσλαβικό οικονομικό χώρο χωρίς ένα ενοποιημένο φορολογικό σύστημα;

Τέτοια ζητήματα δεν προέρχονται από μια θέληση για ενοποίηση. Πρόκειται απλά να δημιουργηθούν οι βασικές συνθήκες για να εξασφαλίσουν, μέσα σε μια οικονομία της αγοράς, ίσες οικονομικές συνθήκες για όλους. Πρέπει να μπορούμε να επηρεάσουμε την προσφορά και την ζήτηση, να ελέγχουμε την νομισματική πολιτική και να βρούμε τις συνταγές για να ικανοποιήσουμε τις ανάγκες του κράτους. Χωρίς ενιαίο οικονομικό πεδίο, δεν μπορεί να υπάρχει Γιουγκοσλαβία. Είναι γι αυτό που σκέπτομαι ότι όταν πια οι τρεις αυτές λειτουργίες θα έχουν δημιουργηθεί, δεν θα μπορούμε πλέον για κάθε απόφαση να χρειαζόμαστε την συμφωνία.

Ε.Ρ.: *Τι άλλες διευθετήσεις σκέπτεσθε;*

ΜΙΑ.: Θα μου ήταν δύσκολο να τις απαριθμήσω όλες. Πράγματι δεν πρόκειται απλά να θελιώσουμε ένα ντοκουμέντο, αλλά να συντάξουμε ένα νέο Σύνταγμα αρχίζοντας από τις έννοιες της οικονομίας της αγοράς. Πρέπει επίσης να ολοκληρώσουμε τους δημοκρατικούς θεσμούς που εμπεριέχουν αυτές τις έννοιες. Η Γιουγκοσλαβία πρέπει να ενταχθεί σε ένα παγκόσμιο σύνολο σαν ελεύθερη και ανεξάρτητη χώρα και για να το επιτύχουμε πρέπει να μιλήσουμε την οικονομική γλώσσα αυτού του συνόλου: πραγματική συναλλαγματική ροή, πραγματικά κέρδη, πραγματικές τιμές...

Ε.Ρ.: *Ορισμένοι Γιουγκοσλάβοι σας κατηγορούν ότι είστε πιο διαθέσιμος σχετικά με τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις παρά με τον εκδημοκρατισμό των θεσμών.*

ΜΙΑ.: Αλήθεια δεν ξέρω από πού προέρχεται αυτή η αντίληψη. Θέλω να σας πω ότι δεν μπορούμε να δαμάσουμε την οικονομική κρίση χωρίς την αλλαγή του πολιτικού συστήματος. Ο εκδημοκρατισμός των κοινωνικών σχέσεων αντιπροσωπεύει έναν αναγκαίο όρο για να χρησιμοποιήσουμε καλύτερα όλες τις δυνάμεις της κοινωνίας. Και πώς μπορούμε να βγούμε από την κρίση χωρίς την δημιουργία συνθηκών που θα κινητοποιούν όλες αυτές τις δυνάμεις;

Ε.Ρ.: *Είστε υπέρ του πολυκομματισμού;*

ΜΙΑ.: Το λέω με μια σχετική ειρωνεία: βρισκόμαστε στην πορεία της ανακάλυψης του πολυκομματισμού στην Γιουγκοσλαβία! Ο πολυκομματισμός, είναι πράγματι μία παλαιά πραγματικότητα. Πώς να μιλήσουμε για την πολιτική οργάνωση χωρίς να σεβασθούμε την ύπαρξη του πλουραλισμού της γνώμης, των συμφερόντων κλπ.;

Λέγοντας αυτό, το ζήτημα του εάν είναι αναγκαίο ένα ή πολλά πολιτικά κόμματα ιδεολογικοποιήθηκε. Αποτέλεσμα: όποιος θέλει πολλά κόμματα αμέσως χαρακτηρίζεται ως δημοκράτης, όποιος εκφράζει ενδοιασμούς είναι αυταρχικός. Προσωπικά, εκτιμώ ότι στην σημερινή κατάσταση της Γιουγκοσλαβίας, με τις εθνικές αντιπαραθέσεις που δημιούργησε το σύστημα, η ύπαρξη πολλών κομμάτων δεν θα έλυνε τίποτε, αντίθετα θα καταλήγαμε σε νέες αντιπαραθέσεις και θα ενισχύοντο τα στοιχεία που θέλουν να καταστρέψουν την Γιουγκοσλαβία.

Μια πλουραλιστική προσέγγιση; Ναι, ασφαλώς, χρειάζεται αλλά και τότε να δημιουργηθούν πολλά κόμματα; Το ζήτημα είναι πιο σύνθετο. Ακόμη και οι δυτικές δημοκρατίες βρίσκονται στην πορεία του να ξεπεράσουν σταδιακά τον πολυκομματισμό και προσπαθούν να κινητοποιήσουν τους πολίτες τους για ορισμένα ζητήματα, χωρίς να λαμβάνεται υπ' όψη η πολιτική τους τοποθέτηση. Το μέλλον της δημοκρατικής οργάνωσης μιας κοινωνίας, δεν βρίσκεται, μόνον στην εγγραφή των πολιτών στα κόμματα. Χωρίς αμφιβολία, το ζήτημα δεν είναι ένα ή πολλά κόμματα αλλά εάν χρειάζεται ένα σύστημα χωρίς κόμματα. Γι αυτό προτείναμε ομάδες πολιτών – και όχι κόμματα – να μπορούν να παρουσιάζουν υποψηφίους στις εκλογές. Όλοι οι πολίτες ψηφίζουν και η συμμετοχή τους ή όχι σε ένα κόμμα δεν έχει καμία σχέση με το βάρος της ψήφου τους. Τα κόμματα δεν είναι παρά ένα τμήμα της δυνατής οργάνωσης της κοινωνίας. Δεν μπορούν να την αντιπροσωπεύουν ολόκληρη.

Ε.Ρ.: *Παραμένει ότι πολυκομματισμός ίσον γραφειοκρατία;*

ΜΙΑ.: Ναι, με μια σχετική έννοια και είναι γι αυτό που εμείς προτιμούμε ένα σύστημα χωρίς κόμματα. Εάν η διαχείριση της κοινωνίας βρίσκεται στα χέρια ενός κόμματος που αντιπροσωπεύει πάντοτε μια μειοψηφία, τότε από μια τέτοια κοινωνία θα λείπουν πάντοτε δημιουργικές και διανοητικές δυνάμεις.

Ε.Ρ.: *Είστε κομμουνιστής από καθήκον, από ανάγκη ή από πεποίθηση;*

ΜΙΑ.: Είμαι κομμουνιστής από πεποίθηση και έγινα σε ηλικία δεκαεπτά χρονών.

Ε.Ρ.: *Πιστεύετε πως μπορούμε ακόμη να μιλάμε για μια συνεπή εργατική τάξη που υπερασπίζεται τα ίδια συμφέροντα, στην Γιουγκοσλαβία του σήμερα;*

ΜΙΑ.: Η γιουγκοσλαβική εργατική τάξη είναι ενωμένη στην αναζήτηση ενός μόνο στόχου που είναι και το πιο σημαντικό: να ελευθερωθεί από την εκμετάλλευση, να καταλάβει την οικονομική και πολιτική εξουσία. Όλα τα άλλα χαρακτηριστικά είναι διαφορετικά και πρέπει να μείνουν έτσι.

Ένα κομμουνιστικό καθεστώς υπάρχει, δεν είναι η ενσάρκωση μιας κομμουνιστικής πίστης. Ένα καθεστώς αλλάζει, εξελίσσεται: η πίστη προέρχεται από την θέληση να αγωνισθούν για μια κοινωνία χωρίς εκμετάλλευση μια δημοκρατική κοινωνία ελεύθερη και πλούσια. Αυτό είναι όλο. Οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα κομμουνιστικά καθεστώτα δείχνουν μόνο ότι οι κοινωνίες που συμπεριλαμβάνονται βρίσκονται στην αρχή της σοσιαλιστικής επιλογής και αυτό υπάρχει εδώ και μερικές δεκαετίες. Ο καπιταλισμός υπάρχει εδώ και πολλούς αιώνες. Η Γαλλία του σήμερα δεν είναι εκείνη της Γαλλικής Επανάστασης. Ο σοσιαλισμός δεν θα είναι ο ίδιος σε διακόσια χρόνια. Η πιο σημαντική παραμόρφωση της σοσιαλιστικής κοινωνίας είναι η γραφειοκρατική, αλλά δεν πρέπει εξαιτίας τους να αρνηθούμε μια κοινωνία χωρίς εκμετάλλευση. Αντίθετα αυτό είναι ένας ακόμη λόγος για να αγωνισθούμε κατά της γραφειοκρατίας, κατά της άρνησης της ελευθερίας.

Ε.Ρ.: *Νομίζετε ότι ο στρατός είναι ένας από τους σπάνιους παράγοντες συνοχής που υφίστανται ακόμη στην Γιουγκοσλαβία;*

ΜΙΑ.: Χωρίς αμφιβολία. Για την ιστορία του, την παράδοσή του, την σύνθεσή του, ο γιουγκοσλαβικός στρατός είναι ο μόνος θεσμός που δεν «αποσυντέθηκε». Είναι επίσης σαφές ότι δεν χρειαζόμαστε ένα στρατό για τον εαυτό του. Ένας στρατός αφορά μια χώρα και είναι συμφέρον όλων των Γιουγκοσλάβων να δουν την χώρα τους να επιζεί. Θα ήταν άδικο να ασκήσουμε πιέσεις στον στρατό.

Ε.Ρ.: *Είναι αλήθεια ότι οι Σέρβοι έχουν μεγάλη επιρροή στον στρατό;*

ΜΙΑ.: Είναι ζήτημα στατιστικής. Οι Σέρβοι είναι οι πιο πολυάριθμοι στην Γιουγκοσλαβία. Είναι επομένως εντελώς λογικό ότι η ίδια αναλογία υπάρχει και στον στρατό. Αλλά ο στρατός μας δεν είναι χωρισμένος σύμφωνα με τις εθνότητες· αυτός έχει αλήθεια παραμείνει ένας γιουγκοσλαβικός θεσμός.

Ε.Ρ.: *Αγωνιζόμενος για την Σερβία είχατε μέχρι τώρα κάνει έκκληση στο πάθος. Πρόκειται τώρα να κάνετε έκκληση στην λογική;*

ΜΙΑ.: Δεν νομίζω ότι μέχρι τώρα κατέφυγα σε μια παθιασμένη γλώσσα, ότι όξυνα τα πάθη. Πιστεύω, αντίθετα, ότι ήμουν απόλυτα δίκαιος στην αντιμετώπιση του σερβικού ζητήματος· ήμουν λογικός και είναι γιαυτό που καταφέραμε αποτελέσματα.

Έπρεπε κυρίως να υπερνικήσουμε τις διαρκούσες αντιστάσεις, επειδή μια σχετικά εχθρική προπαγάνδα μας έβλαπτε, ιδιαίτερα στο εξωτερικό.

Ε.Ρ.: *Είναι πιο εύκολο να κινητοποιηθεί ο κόσμος πάνω σε ένα ζήτημα εθνικής ταυτότητας παρά για την μεταρρύθμιση ενός πολιτικού συστήματος;*

ΜΙΑ.: Έχετε δίκιο. Αλλά νομίζω, λαμβάνοντας υπ' όψη την σοβαρότητα και την διάρκεια μιας άδικης και ανεξήγητης κρίσης, ότι ένα συνεπές πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων θα έπρεπε να κινητοποιήσει τους Γιουγκοσλάβους το ίδιο όπως και η υπεράσπιση του εδάφους τους. Μακροχρόνια το σημερινό χάος δεν συμφέρει κανένα. Καμιά δημοκρατία, κανένας λαός, δεν μπορούν να το εκμεταλλευτούν, ούτε επίσης και ορισμένα άτομα που πιστεύουν ότι μπορούν από την υπάρχουσα κατάσταση να αποκομίσουν προσωπικά οφέλη στα πλαίσια της γραφειοκρατίας.

Μετάφραση: Θεόδωρος Μπενάκης